

Následující přehled objasní seřadění látky, o níž bylo v části geologické jednáno :

Úvod	stránka 33
----------------	---------------

A) *Útvar třetihorní.*

a) Útvar třetihorní starší (Eocén)	39
b) Útvar třetihorní střední (Miocén)	45
c) Útvar třetihorní mladší (Pliocén)	47

B) *Útvar čtvrtohorní.*

a) *Naplaveniny starší.*

a) Naplaveniny starší	51
1. Období předledové čili praeglacialní	52
2. Období ledové čili glacialní.	
a) Ovzduší zemské a proudění v něm	59
b) Ledovce	62
c) Zalednění	64
d) Zvířata severní u nás	66
e) Zvířata Alpská u nás	69
f) Úvahy	70
3. Období poledové čili stepní.	
a) Poušť a step	71
b) Zvířata stepní u nás	74
4. Žlutnice a nánosy pískové a štěrkové	76

b) *Naplaveniny mladší.*

Z čeho se skládají a čím se vyznačují	80
---	----

Obsah části archaeologické.

Úvod	stránka 85
----------------	---------------

A) Doba pravěká.

1. Jak tu žil pravěký člověk.	86
a) Ohniště a popeliště	87
b) O pokrmu — jaký byl a jak se připravoval	88
c) O šatstvu a o tom, jaké bylo a jak se shotovovalo	91
d) O lovu a honbě	93
e) Kde a jak bydlel	95
f) O rytbách a řezbách	96
2. Odkud přišel pravěký člověk.	98

B) Doba předvěká.

1. Co ji vyznačuje.	
a) Domácí zvířata	99
b) Hliněné nádoby	100
c) Přesleny a tkalcovská závaží	101
d) Kamenné nástroje hlazené a vrtané	103
e) Nástroje kostěné a parohové	104
f) Obilí, žernovy a drtidla	104
g) Výrobky bronzové	105
h) Výrobky železné	106
2. Naleziště u nás a v okolí.	
a) Ve Ždánicích	107
b) V Lovčicích	112
c) V Bohuslavicích	114
d) U Kyjova	116
e) U Sobůlek	116
f) Na Věteřském kopci	117
g) U Stavěšic	118
h) U Archlebova	118
i) U Dambořic	118
k) U Hostěhrádek	119
l) U Bučovic	119
m) U Hrušek	119
n) U Žarošic	119

C) Doba novověká (historická).

1. Období germanských Markomanů a Kvádů.	121
2. Období Slovanské.	
a) Čas pohanský	126
b) Čas křesťanský	128

OBSAH.

	Strana
I. Místopis.	
1. Poloha. Krajinný ráz	3
2. Památné budovy: Liechtensteinský zámek a jeho dějiny. Panský dvůr. Střelnice. Pivovar a vinopalna. Volový mlýn. Kaštýlek a haltýře. Hrubá Strana. Radnice. Bývalý kostel sv. Bartoloměje. Zvonice. Fara, dům kněžský a nová fara. Farní majetek. Malá Strana. Bývalý panský dvůr. Farní kostel P. Marie Nanebevzetí. Hřbitov a starožitné náhrobky. Škola. Suchý Řádek, Habrovská ulice, Pod Habrůvky, Žandrof	4
3. Památná místa v okolí: Kaplička P. Marie a její dějiny. Cukrovar. Cihelny. Smrdák. Bažantnice. Myslivna „u Svaté“ a „u Jelena“. Palánek a pověsti o něm. Hradisko v Mouřinovsku a pověsti o něm. Bezednice. Gregovňa. Klínaře. Lochy. Zášlá osada Lhota u Mostku nebo u Bezednice zvaná. Pověsti o divých ženách. Klče a Nívky, zvané druhdy pod starým hradem, nyní za Oborou. Koutná. Panuše. Kroužky. Oujezd pod Nedbalky, místo popravni. Hambésky. Jména polních tratí a luk. Bývalé rybníky; jejich jména a poloha. Lesy. Bývalá hájovna „u Slepice“ nebo „u Nácinka“. Brlicova zahrada	19
II. Část geologická.	
Podrobný obsah její viz	31
	82
III. Část archaeologická.	
Podrobný obsah její viz	83
	130
IV. Dějepis.	
1. Ždánice osadou zeměpanskou. (Od nejstarších časův do roku 1306.) Zalidnění krajiny. Pověst o založení Ždánic. Jméno. Nejstarší písemné zprávy. Ždánice městečkem. Zaniklá osada Žandrof nebo Schadendorf, snad také Škodova Lhota zvaná	131
	133

2. Ždánice majetkem šlechtických rodů. Doba první. (Od r. 1306.—1500.)

Kdy asi přešly Ždánice v držení šlechtické. Albert a Bohuš ze Ždánic. Vít ze Ždánic, děkan Olomoucký. Tak zvané „spolky“ mezi pány. Markrabě Jan na čas pánem na Ždánicích. Pešík Štětínek. Různice mezi Joštem a Prokopem. Zdeňka ze Ždánic. Kateřina ze Ždánic. Kterak rozmnožila zboží Ždánské a soudila se. Husitství. Císař Sigmund obléhá Ždánice. Městečko Ždánice společným majetkem pánů z Waldštiny a pánů z Bystřice, z Ognic a Nevojcic na Bučovicích. Petr z Kounic s jinými drží statek Ždánský. Kateřina z Kounic. Po její smrti usilují někteří páni o Ždánice. Z nich Jan Zelený a Protivec ze Zástřizl opanovali. Petr Suchodolský uděluje městečku list neb obdarování. Hrabě Petr ze sv. Jiří a z Pézinku. Stručné opakování zpráv o Ždánicích v této době . . . . .

138

3. Ždánice majetkem šlechtických rodů. Doba druhá. (Od r. 1500. až do našich časů.):

Pánové ze Zástřizl. (1500.—1558.) Rod a znak pánů ze Zástřizl; majetek jejich v XV. století. Hynek a Proček ze Zástřizl rozmnožili zboží zdejší. Zaniklé osady Schönstrass, Přestavky, Zvíkov a Schönhof. Ždánice a okolí za pana Pročka ze Zástřizl. Pan Proček horlivě podporuje jednotu bratrskou, ale utiskuje stranu katolickou. Rozepře jeho s Janem mladším z Ludanic na Dambořicích o Šerbu, člověka poddaného. Nepokoje se strany Uherské. Ždánská tvrz shořela. Jan Ždánský ze Zástřizl. Snahy jeho, aby zvětšil zboží své. Zaslá ves Bohutice nebo Bohutsko. Kterak zasáhl Jan Ždánský v osudy městečka. Odmrť. List obdarovací. Podpora Ždánským bratřím. Povaha páně Janova a působení jeho ve službách vlasti. Konec jeho života . . . . .

150

Páni z Boskovic. Původ a znak rodu Boskovského. Albrecht a Jan Šembera z Boskovic na Ždánicích. Život Šemberův a pověsti o něm . . . . .

168

Právo horenské. V čem záleželo. Horný, horníci a jejich přísaha. Rejstra horenská. Soudy. Pořádek práva horenského. Co byla pořádka. Osady k horenství příslušné. Jak se do rejster zapisovalo. Některé nálezy práva horenského. Prísaha hotařská. Zrušení práva horenského . . . . .

176

Pánové z Kounic. Jejich rod. Oldřich IV. z Kounic a jeho péče o zachování a rozmnožení statků. Stavba nového hradu, nynějšího zámku. Konec života Oldřichova. Oldřich V. z Kounic. Jeho vychování a vzdělání. Styky jeho se Ždánicemi a snahy, kterak rozmnožiti zdejší zboží. Náboženské smýšlení Oldřichovo a poměry náboženské ve Ždánicích za jeho doby.

Pohromy živelné. Vpády nepřátel r. 1605., 1618. a 1619., při nichž městečko vypáleno a mnoho dobytka odvedeno. Působení Oldřichovo v životě veřejném a povaha doby jeho. Oldřich a synové jeho účastní se odboje moravských stavů proti Ferdinandovi II. Následky toho a konec panství Kounického na Ždánicích 195

Dějiny bratří a sboru bratrského. Vznik jednoty bratrské vůbec a ve Ždánicích zvláště. Sbor bratrský a majetek jeho. Snaha bratří, aby rozmnožili a zajistili majetek sboru. Domy bratrské a škola jednoty bratrské ve Ždánicích. Posloupnost kněžstva bratrského. Jan Beránek, poslední správce sboru Ždánického. Účinky porážky Bělohorské na jednotu bratrskou. Upálení kněze Jana Beránka na náměstí. Shasnutí bratrstva zdejšího a v okolí; obnova katolictví ve Ždánicích a v okolí. Sbor zničen a později opraven a v kapli přeměnen 206

Páni z Liechtensteina (od r. 1622.):

Maxmilian I. (1622.—1643.) Rod a znak Liechtensteinský. Maxmilian podporuje císaře Ferdinanda II. a dostává v odměnu mimo jiné královské komoře propadlý statek Ždánice. Uhři a Turci r. 1623. přepadli, vydrancovali a vypálili městečko a odvedli některé obyvatelky do zajetí. Úpadek městečka. Zbylé obyvatelstvo a nové. Kterak snažil se pán Ždánický městečku pomoci a kterak snažili se o to obyvatelé sami. Maxmilian uděluje r. 1636. Ždánicím privileje. Ostatní veřejné působení Maxmilianovo a jeho smrt i choti jeho 221

Gundakar. (1643.—1658.) Švédové na Moravě a ve Ždánicích. Hlad a mor. Další úpadek městečka. Přehled tehdejších usedlostí, pol a obyvatelstva. Gundakar zakládá nadaci pro chudé. Obnova bývalého sboru v kapli. Ždánický farář žaluje Gundakara o desátek ze Želetic 239

Hartmann (1658. — 1670.) snaží se zvelebiti zděděné statky. Ždánice a okolní osady počínají se zotavovati a opět růsti. Krejčí ve Ždánicích na rozkaz knížecí postarali se o řád cechovní. Předmluva k učedníkům a mladším tovaryšům. Tataři spustošili a zapálili kostel ve Ždánicích. Dobrodinci chrámu Páně 244

Maxmilian II. (1670.—1709.) kázal poříditi nová rejstra horenská. Příklady o tom, jaké byly tenkrát platy z některých vinohradů. Veliký požár 26. dubna 1695. zničil 28 domů. Kníže uděluje řemeslu ševcovskému řád cechovní r. 1696. Matka pokladnice téhož cechu. Maxmilian dal vyklenouti a rozšířiti kapli z bývalého sboru upravenou. Kuruci přepadli a poplenili

Ždánice r. 1705. a mezi r. 1706.—1711. několikrát. Poškozené Ždánice nemohou platiti daní a jiných platů; kníže se jich proto horlivě zastává 251

Antonín Florian (1709.—1721.), vynikající státník. Útrapy ve Ždánicích podmíněně nepokojí uherských povstalců. Kníže uděluje cechovní artikule bednářům na panství Ždánickém a Bošovském. Vojenské exekuce ve Ždánicích; pán zdejší snaží se, aby byly odvolány. Křty jinověrců, při nichž byl kníže kmotrem 262

Josef Jan Adam (1721.—1732.) snaží se rozumnou šetrností zanedbané statky zvelebiti. Z knížecí strany poprvé učiněny kroky zmenšiti dávku privilegovaného dřeva. Kníže Josef marně snaží se, aby odvolána byla vojenská exekuce ze Ždánic. Zřízení cech tkadlecovský. Vrechnost pouští „Habrůvky“ v držení lidu poddaného. Opětně křty jinověrců, při nichž kníže kmotrovství převzal 271

Jan Nepomuk Karel (1732.—1748.) sám panoval pouze tři léta 285

Josef Václav (1748.—1772.) byl velmi činným ve službách dvorních. Péčí svou věnoval také Ždánicím: nová fara, povýšení kostela P. Marie na farní, nové zvony. Obecní mše sv. Svízely ve Ždánicích za války sedmileté. Pád dobytka. Veliký požár 1. října r. 1763. a j. nesnáze. Právo hrdelní a konec jeho. Poměry poddanské a j. za těch dob 286

František Josef. (1772.—1781.) Začátek soudu o obecní les 308

Alois I. Josef. (1781.—1805.) Osudy a konec kostela sv. Bartoloměje. Zvonice vystavěna. Práva a povinnosti panských mlaticů. Požár r. 1790. Ustanovení obecních lesních hajných. Pokračováno ve sporu o les a pastviny v něm, tak zv. pasuňky. Požár r. 1805. Upraveny poměry v obecních záležitostech vytknutím povinností purkmistra, aušusů a rychtáře 309

Jan Josef. (1805.—1836.) Počátek válek Napoleonských. Francouzi ve Ždánicích a v okolí r. 1805. Stavba nové školy. Francouzi podruhé ve Ždánicích r. 1809. První vypuknutí cholery. Radnice shořela. Velký požár 1. února 1832. Stavba silnice ze Ždánic do Archlebova 317

Alois II. Josef. (1836.—1858.) Cholera vypukla opět. Zřízení cech kloboučnický. Rok 1848. Národní garda. Ždaničané účastnili se voleb a také ruchu rolnického na schůzích ve Vyškově a v Kroměříži. Zrušení a vyproštění roboty. O robotě

Archlebské a Lovecké. Povinnosti a roboty čtvrtlánu ve Ždánicích do r. 1848. Vrchnostenský úřad zrušen a zřízen c. k. okresní úřad. Stavba silnice k Bučovicím 334

Jan II (Maria, František, Placidus) (Od r. 1858.) J. J. kníže Jan II. z Liechtensteina. Stražovice přikoupeny ku zboží Ždánskému. Zřízení cukrovar; činnost jeho před 30 léty a dnes. Statek Ždánský pronajat. Velké krupobití r. 1865. Ždánice za války rakousko-pruské r. 1866. Cholera. Zřízení „Podnikatelský spolek dělníků a občanů ve Ždánicích“ a učiněn první pokus o čtenářský spolek. R. 1868. vyznamenal se úrodou dobrého vína. Vrchnost vykoupila se z povinnosti dávatí dřevo Ždánským sousedům; jednání o to. Rozmanité události, které se sběhly ve Ždánicích od r. 1880. do konce srpna 1897. 342

Dodatky.

1. Posloupnost duchovních správců	377
2. Škola a kteří učitelé na ní působili. Příznivci a někteří žáci její. Josef Lošťák. P. Antonín Weinlich	380
3. Některé památnosti. Dr. Kříž a jeho archaeologické sbírky. Záložna. Sbor hasičský. Čtenářský spolek „Svatopluk“	392
4. Statistické přehledy o Ždánicích	399
5. Znak Ždánic	400
6. Patronové městečka	401
7. Výroční a týdenní trhy	402
Doslov	403
Ukazovatel nejdůležitějších jmen osobních a místních i věcí	406

